

Algo mais que "cumplir con Bolonia":
a renovación dos metodos para o
ensino/aprendizaxe

¿Qué é o importante: Ensinar ben ou que os alumnos aprendan?

Celso Rodríguez Fernandez, 29-3-2006

Os pasos dados para a
CONSTRUCCIÓN DO
ESPAZO EUROPEO
DE EDUCACIÓN SUPERIOR

O camiño que leva á
BOLONIA

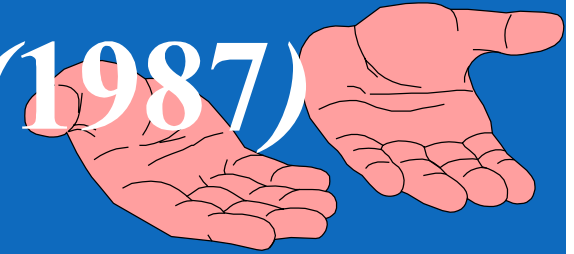
VOUVOS CONTAR UN CONTO:

Fai poucos anos (19?) cando se quería estudar fóra

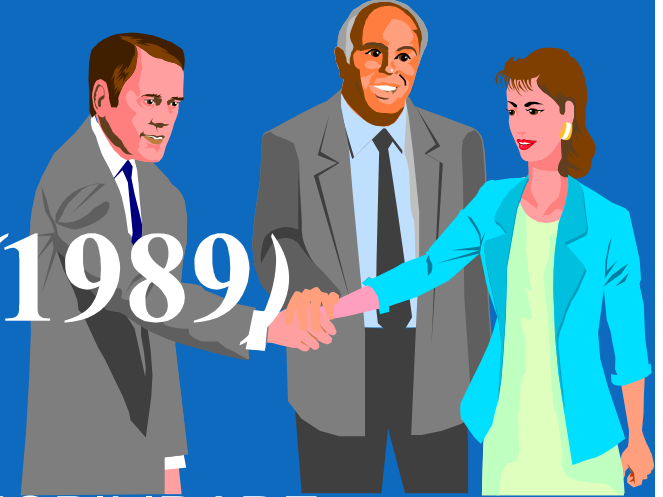
- Buscar universidade de destino
- Esperar ADMISIÓN
- Pagar Matrícula e Taxas Académicas
- Negociación para o RECOÑECEMENTO ou esperar
- Buscar ALOXAMENTO
- -Organizar VIAXE
- Na universidade de destino: *Who are you & what you wannado?*
- -Realizar estudos
- Volver á universidade de orixe: ¿Recoñecemento, validación, nada?
- *Moi poucos estudantes*

ERASMUS / LINGUA (1987)

- **Universidade de orixen: PROGRAMAS DE MOBILIDADE**
- **ADMISIÓN: Acordos Bilaterais**
- **Taxas: Acordos Bilaterais, ¡GRATIS!**
- **RECOÑECEMENTO: NEGOCIACIÓN / INCERTIDUME**
- **ALOXAMENTO: COMPROMISO universidade de destino**
- **-Organizar VIAXE**
- **Na universidade de destino: BENVIDA e RECEPCIÓN**
- **-Realizar estudos**
- **A VOLTA: RECOÑECEMENTO / INCERTIDUME**
- **Maior número de estudantes**

ECTS-Fase Piloto- (1989)

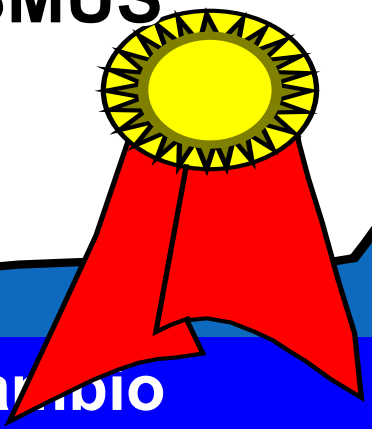
- -Universidade de orixen: PROGRAMAS DE MOBILIDADE
- -ADMISIÓN: Acordos Bilaterais
- -Taxas: Acordos Bilaterais, ¡GRATIS!
- **RECOÑECEMENTO: Acordo Previo (Orixe - Destino - Estudiantes)**
- -ALOXAMENTO: COMPROMISO universidade de destino
- -Organizar VIAXE
- -Na universidade de destino: BENVIDA e RECEPCIÓN
- -Realizar estudos
- **A VOLTA: Pleno Recoñecemento**
- **10 estudantes por institución**

SÓCRATES / ERASMUS (1997)

- -Uni
- -ADM
- -Taxas:
- -RECOÑE
- -ALOXAME
- -Organizar
- -Na universi
- -Realizar es
- -A VO

O pleno recoñecemento académico **é conditio sine qua non** para a participación das institucións de ensino superior en **SOCRATES / ERASMUS**

Todos os estudantes de intercambio

A pesar destes avances:

HAI UNHA REALIDADE:

**Sistema
europeo
diversificado**

Unha realidade: Sistema Europeo Diversificado

**Mobilidade profesional > Homologación profesional >
> Necesidade de recoñecemento de títulos >
> Necesidade de harmonizar estudos**

**Mobilidade estudiantil > Recoñecemento estudos >
> Necesidade de recoñecer coñecementos e habilidades >
> Necesidade de medir Igual (ECTS)**

**Mobilidade estudiantil + recoñecemento de títulos >
> O estudante pode optar libremente**

**Captación de Estudiantes moi baixa (excepto GB) con
Repercusións na economía dos países membros**

**O sistema Estadounidense e tamén o Británico
proporcionan dous títulos en 5/6 anos (Grao e Posgra)**

**Esto obliga a
traballar por un EEES**

1ª Etapa: BOLONIA

O Espazo Europeo de
Educación Superior

PERÍODOS CLAVE

O PASADO

Anos 70 e 80: Sistemas nacionais aislados

Modelos tradicionais: Anglosaxón, Humbolt, Napoleónico

1987, anos 90: Movilidade sen cambios estruturais

Programas ERASMUS, Commet, Lingua, SOCRATES ...

Recoñecemento: tensión entre os sistemas nacionais. Europeización

1999 a 2005: Convergencia europea: reformas estruturais

Proceso de Bolonia: políticas nacionais con obxectivos europeos

Diversidade con obxectivos comúns

O FUTURO

2006 - 2010: ¿Política europea, **obxectivos internacionais?**

Os momentos clave.

As Declaracións da Sorbona, Bolonia, Praga, Berlín e Bergen

O Proceso de Bolonia

Declaración da Sorbona (1998);

Declaración de Bolonia (1999);

Convención de Salamanca (2001);

Comunicado de Praga (2001);

Graz e Zürich (2002);

Comunicado de Berlín (2003).

Bergen (2005)

Declaración de la Sorbona (1998)

Alemania, Francia, Italia, Reino Unido

4

Declaración de Bolonia (1999)

Alemania, Austria, Bélgica, Bulgaria, Dinamarca, Eslovaquia, Eslovenia, España, Estonia, Finlandia, Francia, Hungría, Grecia, Irlanda, Islandia, Italia, Letonia, Lituania, Liechtenstein*, Luxemburgo, Malta, Noruega, Países Bajos, Polonia, Portugal, República Checa, Reino Unido, Rumania, Suecia, Suiza

30

Comunicado de Praga (2001)

+ Croacia, Chipre, Turquía

33

Comunicado de Berlín (2003)

+ Albania, Andorra, Bosnia y Herzegovina, Vaticano, Rusia, Serbia y Montenegro, Macedonia

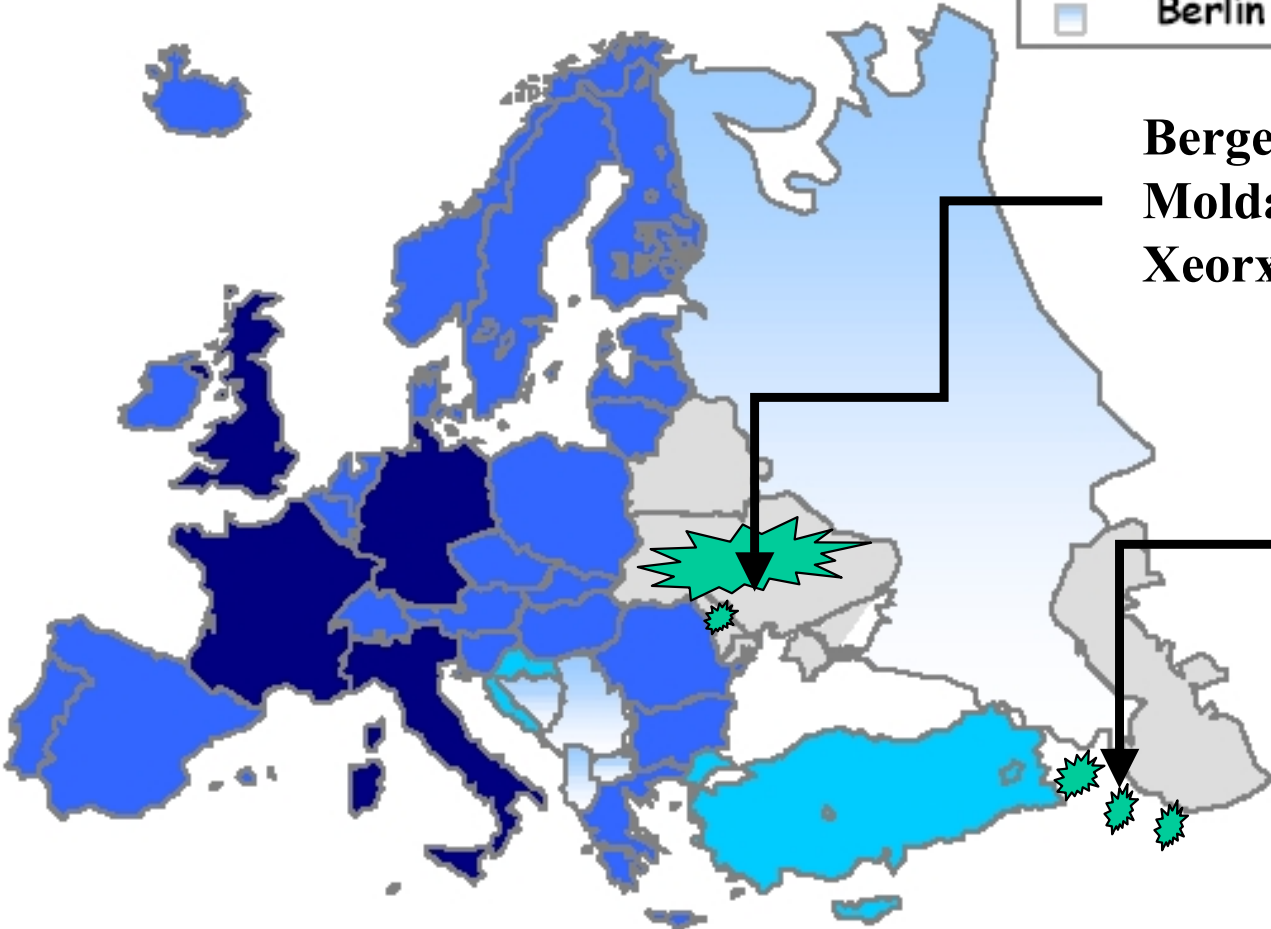
40

Bergen (19-20 maio 2005)

+ Armenia, Azerbaixán, Xeorxia, Moldavia, Ucraína

45

- Sorbona (1998)
- Bolonia (1999)
- Praga (2001)
- Berlín (2003)

Bergen (2005)
Moldavia, Ucraina
Xeorxia, Armenia, Azerbaixán

- Referencia**
Areas Temáticas
- Admin Empresas
 - Arquitectura
 - Derecho
 - Educación
 - Enfermería
 - Física
 - Geología
 - Historia
 - Ing. Civil
 - Matemáticas
 - Medicina
 - Química

O ESPAZO EDUCATIVO EUROPEO

COMPROMISOS PARA O 2010

BOLONIA (1999)

1. *Adopción dun sistema de títulos lexibles e comparables*
2. *Adopción dun sistema baseado en dous ciclos principais: Grao e Posgrao*
3. *Establecemento dun sistema de créditos como o ECTS*
4. *Promoción da mobilidade*
5. *Promoción da colaboración europea para garantir a calidade*
6. *Promoción das dimensións europeas no ensino superior*

O ESPAZO EDUCATIVO EUROPEO

COMPROMISOS PARA O 2010

PRAGA (2001)

7. *Consideración da educación superior como un ben e unha responsabilidade públicos*
8. *Conversión da aprendizaxe ó longo da vida (LLL – “Life Long Learning” nun elemento esencial do EEES*
9. *Implicación das institucións de educación superior e dos estudantes no proceso de construción do EEES*
10. *Mellorar o atractivo do EEES*

O ESPAZO EDUCATIVO EUROPEO

COMPROMISOS PARA O 2010

BERLÍN (2003)

11. Incluir o doutoramento como o terceiro ciclo no proceso de Bolonia (conexión co EE de Investigación)

O ESPAZO EDUCATIVO EUROPEO

COMPROMISOS PARA O 2010

BERGEN (2005)

- 12. Potenciar o papel de estudantes e empregadores*
- 13. Potenciar a mellora da Calidade con mecanismos externos (estándares e pautas para a calidade propostos pola ENQA)*
- 14. Instaurar itinerarios de aprendizaxe flexibles na educación superior con procedementos para recoñecer a aprendizaxe previa.*
- 15. Asegurarlle ás institucións de educación superior a autonomía e o financiamento necesarios para levar a cabo as reformas.*

ELEMENTOS DA HARMONIZACIÓN

ECTS
Aprendizaxe

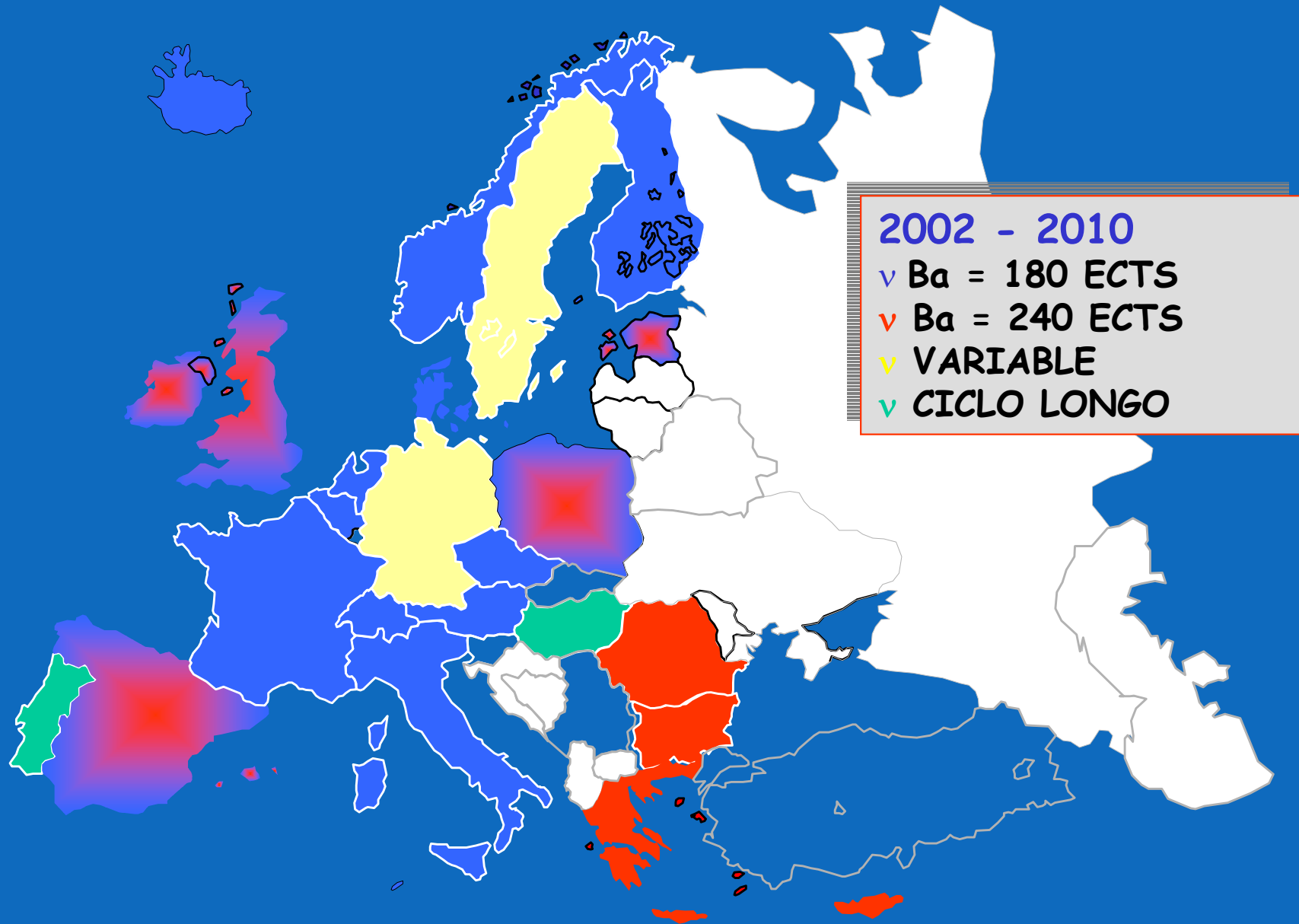
Diploma Supplement
Información
TRANSPARENCIA

ESTRUCTURA
Grao/posgrao

CALIDADE
Acreditación

E STRUCTURA T ITULACIÓNS

ESTRUCTURA TITULACIONES

S UPLEMENTO
E UROPEO ao
T ÍTULO (DS)

SUPLEMENTO AO TÍTULO

- Π É un **MODELO INFORMACIÓN** desenvolto pola Comisión Europea, o Consello de Europa e UNESCO/CEPES
- Π É un documento **anexo** ao título de educación superior orientado a mellorar a **transparencia** internacional e a **facilitar o recoñecemento académico e profesional das cualificacións** (títulos, diplomas, certificados etc.).
- Π Diséñase para **prover unha descripción da natureza, nivel, contexto, contido e estatus** dos estudos seguidos e completados con éxito pola persoa que figura no título orixinal do cal este suplemento é o anexo.
- Π Debería estar **exento de calquer xuício de valor, declaración de equivalencias** ou suxerencia en canto o **recoñecemento**.

¿Qué non é?

Π Non é un **Curriculum Vitae**

Π Non é un **substituto da cualificación ou certificación orixinaies**

Π Non é un **sistema automático que garantiza o recoñecemento**

¿Por qué é necesario?

O Suplemento Europeo ao Título é unha resposta a estes retos, xa que:

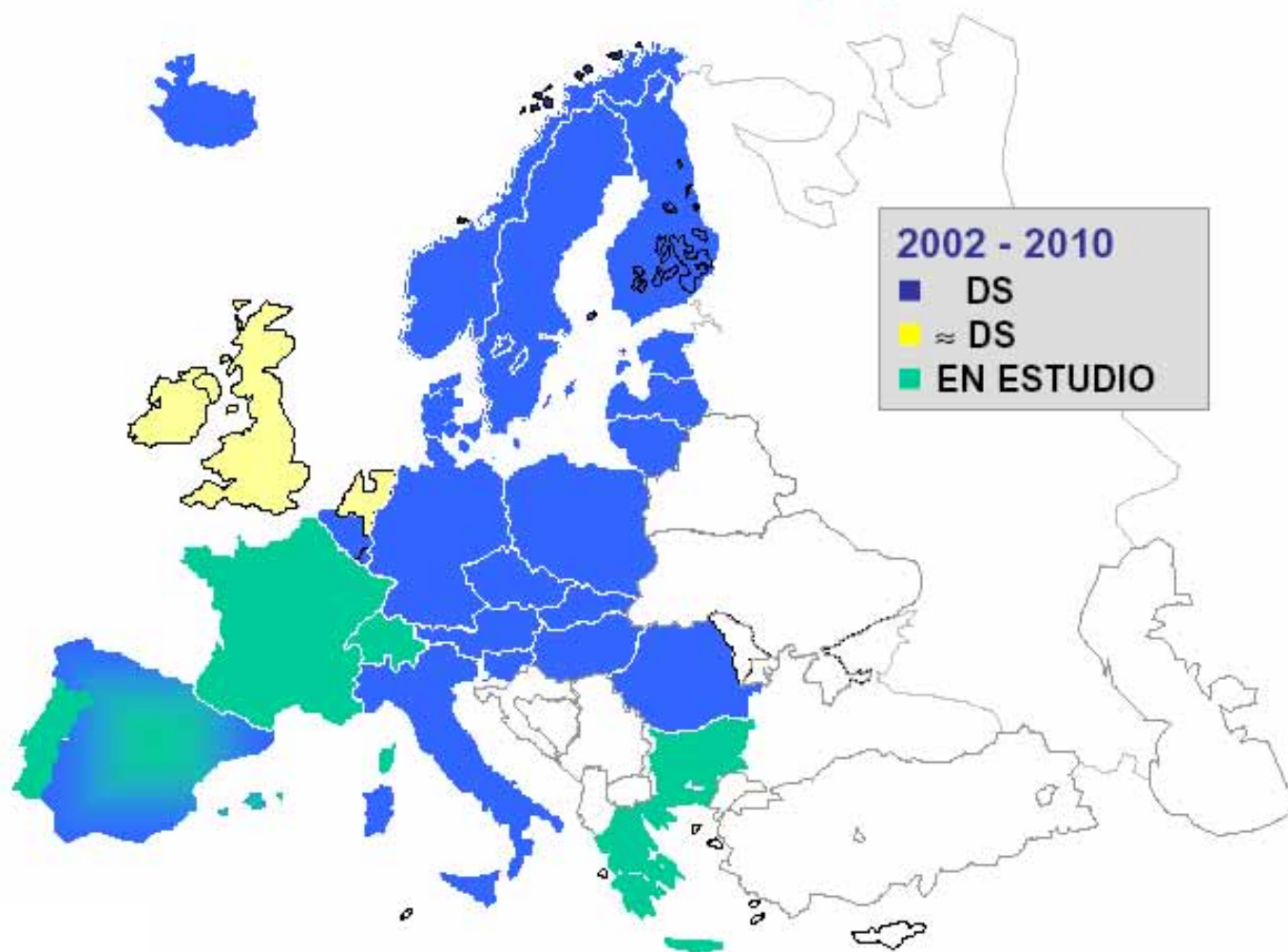
Π **Promove a transparencia** na educación superior

Π **Adaptase a cambios rápidos** das titulacións

Π **Axuda á mobilidade, e o acceso ó aprendizaxe ao longo da vida**

Π **Promove xuízos xustos e documentados** sobre las titulaciones

SUPLEMENTO EUROPEO AL TÍTULO (DS)

E UROPE

C

Sistema europeo de
transferencia
(acumulación ????)
de créditos

S

EM

Características esenciais do ECTS

Créditos ECTS: baseados no principio da carga (volume) de traballo do estudante (*student workload*).

- **CONVENCIÓN:** 60 créditos ECTS equivalen a 35 - 45 semanas/año de aprendizaxe a *tempo completo* que se corresponden con unas 1,600 horas/año (1,400-1,800) de volume de traballo do estudante.
- **1 crédito = 24-30 horas** de volume de traballo do estudante.
- **1 semana** de aprendizaxe a *tempo completo* = **1,5 créditos**.

Curso Completo = 60 ECTS

1 Semestre = 30 ECTS

1 Trimestre = 20 ECTS

Características esenciais do ECTS

Os resultados do estudante documéntanse mediante a atribución de créditos ECTS, unha boa práctica especialmente utilizada a nivel internacional. É unha escala de cualificación ECTS, baseada en créditos. Na escala de cualificación ECTS, os estudantes son clasificados en función dos datos estatísticos. Tanto, os datos estatísticos como os resultados de cualificación son un requisito para a obtención do título. Este sistema de cualificación baséase entre os estudantes que se gradúan en España.

- A o 10% mello
- B o 25% seguinte
- C o 30% seguinte
- D o 25% seguinte
- E o 10% seguinte

Escala de cualificación ECTS
79% AB
No Suplemento Europeo ao Título ESPAÑOL figura o porcentaxe de alumnos de cada cualificación de cada país.

Documentos essenciais do ECTS

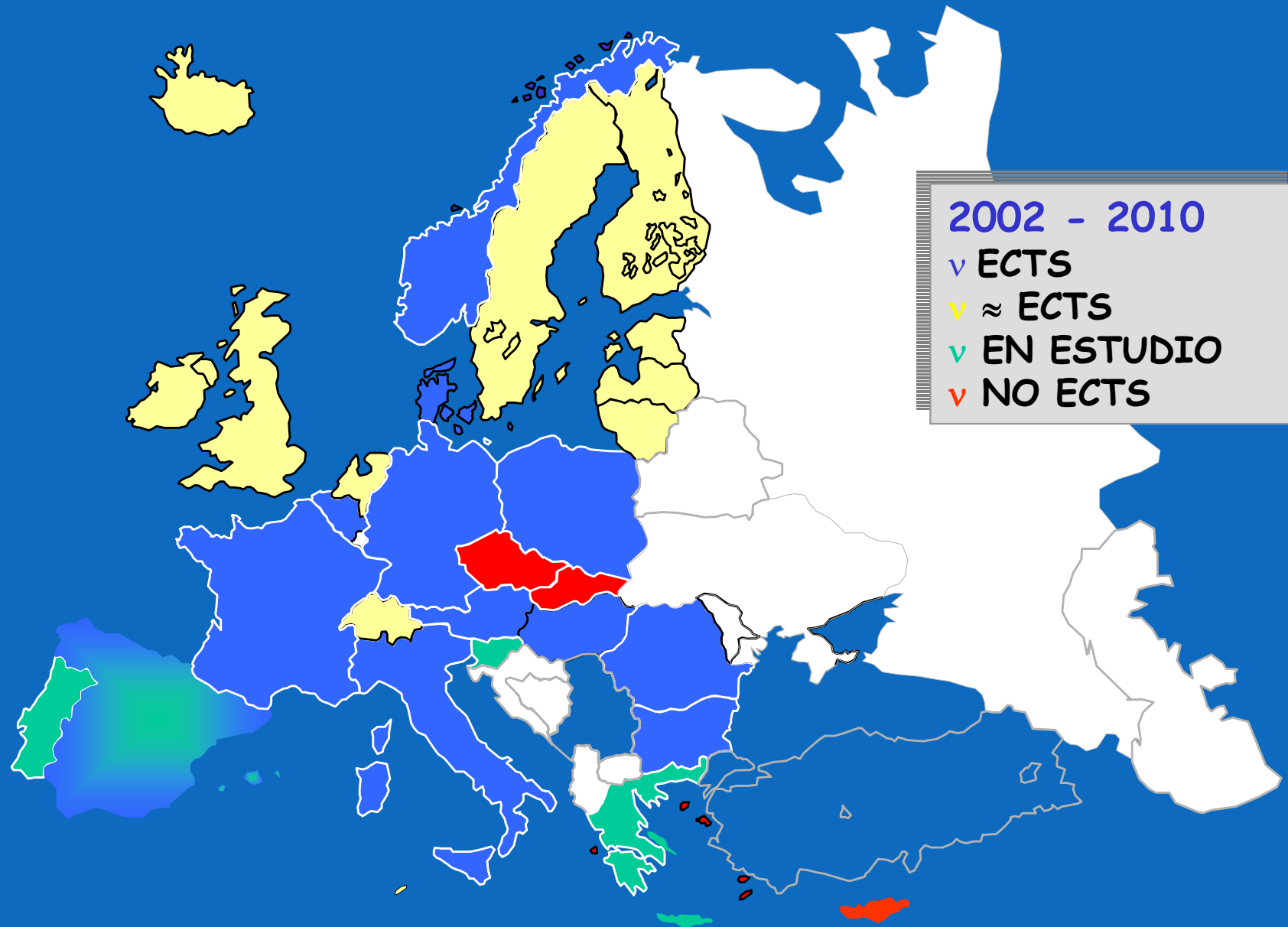
PAI

UNHA MONEDA COMÚN

**ANTES: Créditos locais e ECTS;
como o ECU e a peseta
(transferencia)**

**AGORA: ECTS = EURO (académico)
(transferencia)**

SISTEMA DE CRÉDITOS ECTS

O ESPAZO EDUCATIVO EUROPEO EN ESPAÑA A LOU

- **Título XIII**

- Medidas plena integración : Gobierno, Comunidades Autónomas e Universidades (art.87)
- **Modalidades cíclicas** de cada ensinanza e títulos oficiais (art. 88.2)
- Adoptar o **sistema europeo de créditos** (art. 88.3)
- Títulos oficiais con **Suplemento Europeo** ó título (art.88.1)
- Fomento da mobilidade dos estudantes (art. 88.4)

ECTS

O CONCEPTO DE CRÉDITO

- ***“O crédito é a unidade de medida do haber académico que representa a cantidade de traballo do estudante para cumprir os obxectivos do programa de estudos que se obtén pola superación de cada unha das materias que integran os plans de estudos das diversas ensinanzas conducentes á obtención de títulos de carácter oficial e validez en todo o territorio nacional”. ...***

RD 1125/2003 de 5 de setembro

ECTS

O CONCEPTO DE CRÉDITO

... “Na asignación de créditos a cada unha das materias que configuren o plan de estudos computarase o número de horas de traballo requiridas para a adquisición polos estudantes dos coñecementos, capacidades e destrezas correspondentes. Nesta asignación deberán estar comprendidas as horas correspondentes ás clases lectivas, teóricas e prácticas, as horas de estudo, as dedicadas á realización de seminarios, traballos, prácticas ou proxectos, e as esixidas para a preparación e realización dos exames e probas de avaliación”.

Real Decreto 1125/2003 de 5 de setembro por el que se establece el Sistema Europeo de Créditos y el sistema de calificaciones en las titulaciones universitarias de carácter oficial y validez en todo el territorio nacional (Art. 4.3)

ECTS CUANTIFICACIÓN

- **60 créditos por curso**
- **1 crédito = entre 25 e 30 horas**
- **Cada semana = 40 horas**
- **Cada curso = entre 36 e 40 semanas = 1600 horas de trabajo do estudiante por curso (entre 1500 e 1800)**

Real Decreto 1125/2003 de 5 de septiembre por el que se establece el Sistema Europeo de Créditos y el sistema de calificaciones en las titulaciones universitarias de carácter oficial y validez en todo el territorio nacional (Art. 4)

ESPACIO EUROPEO SUPLEMENTO EUROPEO Ó TÍTULO

1. Datos do titulado
2. Información sobre a titulación
3. Información sobre o nivel da titulación
4. Información sobre o contido e os resultados obtidos
5. Información sobre a función da titulación
6. Información adicional sobre a institución
7. Certificación (firma recoñecida)
8. Información sobre o sistema nacional de ensino superior

RD 1044/2003 de 1 de agosto

O ESPACIO EUROPEO

ESTRUCTURA DAS TITULACIÓNS

- O grao: entre 180 e 240 créditos ECTS

RD 55/2005 de 21 de xaneiro

- O posgrao:

-Máster: entre 60 e 120 créditos ECTS

-Doutor

RD 56/2005 de 21 de xaneiro

Estamos pasando BOLONIA. Iniciamos o ascenso

ELEMENTOS DA HARMONIZACIÓN

ECTS
Aprendizaxe

Diploma Supplement
Información

TRANSPARENCIA

ESTRUCTURA
Grao/posgrao

CALIDADE
Acreditación

RETOS INMEDIATOS NA CONSTRUCCIÓN DO EEES

- π AFONDAR NAS TAREFAS DE INFORMAR, FORMAR E IMPLICAR Á COMUNIDADE UNIVERSITARIA NO PROCESO DE CONVERXENCIA, FACENDO PARTÍCIPE A TODA A SOCIEDADE
- π POÑER EN MARCHA O SUPLEMENTO EUROPEO Ó TÍTULO
- π PREPARARSE PARA A TRANSFORMACIÓN DAS ACTUAIS TITULACIÓNS NAS NOVAS DE GRAO E POSGRAO
- π SOBRE TODO, APROVEITAR A OCASIÓN PARA UNHA MELLORA SUSTANCIAL DOS PROCESOS DE ENSINO-APRENDIZAXE

Determinantes: o novo marco do EEES

Bolonia: converxencia estrutural

- **obxectivos sociais comúns e profundos:**
 - **empleabilidade, eficiencia, mobilidade, atractivo**
- **estructuras, pero tamén contido de currículo**
- **compatibilidade suficiente, non uniformización**

Lisboa (2010): modernización estratéxica

- **habilidades, destrezas (idiomas, espírito empresarial)**
- **facilitar o aprendizaxe e o seu entorno atractivo e aberto**
- **lazos coa vida laboral, investigación e sociedade**
- **Educ. Sup. = clave de crecemento, emprego, coherencia social**

Determinantes: un novo paradigma

Aprendizaxe (máis que ensino)

Estudiante (mais que profesor)

Sociedade (mais que universidade)

Destrezas (non somente coñecementos)

LLL (non enciclopedismo inicial e logo deserto)

Determinantes: eficacia institucional

Eficacia do proceso de ensino/aprendizaxe

- levar estudantes ao éxito sen duración excesiva
- mellor integración na universidade
- elección progresiva dunha vía (maduración global)
- diversidade de camiños de aprendizaxe
- traxectorias educativas individualizadas

Fomento do atractivo externo

- estudantes ten mais alternativas que nunca
- periodo de estudos noutro país
- acceso de titulados ao mercado laboral local e europeo
- competencia entre Institucións de ES e entre sistemas
- selo(s) de calidade creíbles

Europa, zona en obras universitaria

Retraso na reforma metodolóxica

Principais líneas de renovación do curricula

- **habilidades e destrezas, non só coñecementos**
- **mais cortos (duración efectiva)**
- **mais flexibles (créditos, cursos de elección, validación)**
- **mais pertinentes co mercado laboral**
- **mais diferenciados (\pm xerais ou especializados)**
- **mais "europeos" en contido (incluso cursos conxuntos)**
- **mais inter-disciplinares**
- **compatibles ao nivel de grao, master, doutorado**
- **con créditos ECTS**
- **con acreditación ou outro "selo de calidade"**

Europa, zona en obras universitaria

Principais alíneas de renovación de métodos

- **admisión: múltiples puntos de entrada/saida**
 - varias vías de acceso**
 - validación do xa aprendido**
- **mezcla de métodos de aprendizaxe**
 - **cursos presenciais ou non, a veces en idioma extranxeiro**
 - **uso das TIC, auto-aprendizaxe**
 - **investigación, informes, só ou por equipos**
 - **resolución de problemas, só ou por equipos**
 - **prácticas, actividades formativas extra-curriculares**
- **tutoría, orientación (en todos os dominios)**
- **avaliación formativa**

Ensino - Aprendizaxe

Centrado no ensino

- centrada no profesor e por tanto fomenta un alumno máis receptor e como tal, é máis pasivo.
- Foméntase a adquisición do coñecemento e moi especialmente a memoria e a comprensión
- Séguese fundamentalmente unha metodoloxía expositiva que pode aportar sínteses claras e estruturadas
- Accédese ao coñecemento a través de outros, xeralmente o profesor

Centrado no aprendizaxe

- centrado no alumno o que favorece a súa actividade e protagonismo
- maior implicación do alumnado
- desenvolve diferentes capacidades
- manexa fontes orixinales
- levanse a cabo diversas metodoloxías e estratéxias
- O acceso á información é multivial (profesor, internet, biblioteca, etc.)

Papel do Docente

Centrado no ensino

- estructurador de coñecementos
- ensinante (conceptualizador)
- baseado no discurso
- supervisa e orienta o traballo do alumno
- avalía coñecementos

Centrado no aprendizaxe

- motivador
- guía/orientador
- baseado no manexo de fontes
- seleccionador de materiais
- organiza situacións de aprendizaxe
- avalía coñecementos, capacidades e competencias

Papel do Estudante

Centrado no ensino

- Estudia
- Comprende ou reproduce.
- Hai que avaliar coñecementos

Centrado no aprendizaxe

- Selecciona materiais
- Consulta co profesor
- Manexa fontes
- Adquire coñecementos
- É capaz de facer
- Aprende a aprender
- Implicación no aprendizaxe de forma activa
- Hai que avaliar Coñecementos, habilidades e destrezas

INFORMACIÓN

<http://www.usc.es/eees/>

www.aneca.es

http://europa.eu.int/comm/education/index_en.html

[**http://www.relint.deusto.es/TUNINGProject/index.htm**](http://www.relint.deusto.es/TUNINGProject/index.htm)

[**http://www.crue.org/**](http://www.crue.org/)

**!!!Graciñas por
escoitarme!!!**